

บทที่ ๕

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องกำเนิดและการพัฒนาการของมนุษย์ในพระสุตตันตปิฎก มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ

๑. เพื่อศึกษามนุษย์ในพระสุตตันตปิฎก
 ๒. เพื่อศึกษากำเนิดของมนุษย์ในพระสุตตันตปิฎก
 ๓. เพื่อศึกษาพัฒนาการของมนุษย์ในพระสุตตันตปิฎก
- ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัย จากการศึกษาครั้งนี้ได้ ดังนี้

๕.๑.๑ มนุษย์ในพระสุตตันตปิฎก

จากการวิจัย มนุษย์ในพระสุตตันตปิฎก พบว่า ในคัมภีร์สัททนิติ ชาติอุปปทีปิกา ได้ให้ความหมายศัพท์ไว้ว่า ผู้เป็นเหล่ากอของมนุษย์ เชื่อว่ามนุษย์ ผู้รู้จักประโยชน์ของตนตามกำลังที่เชื่อว่ามีมนุษย์ ในอภิธานปทีปิกาสุจิ ได้วิเคราะห์ไว้ว่า ผู้รู้เหตุและมีใช้เหตุ เชื่อว่ามนุษย์ แปลว่าผู้มีจิตใจสูง หมายถึงผู้ที่มีจิตใจสูงด้วยคุณธรรม ประเภทของมนุษย์แบ่งตามเพศมี ๒ ประการคือ ๑) อิตถิการูป คือรูปที่แสดงให้รู้ว่าเป็นหญิง มีทรวงดทรงหญิง และภาวะหญิง ๒) ปุริสการูป คือรูปที่แสดงให้รู้ว่าเป็นชาย มีทรวงดทรงชาย เครื่องหมายประจำเพศชาย กิริยาชาย อากาชาชาย สภาพชาย และภาวะชาย มนุษย์จะมีความแตกต่างระหว่างชายและหญิง ๔ ประการคือ ๑) ถึงกะ รูปร่างสัณฐาน ที่บอกเพศอันมีมาแต่กำเนิด ซึ่งจะปรากฏตั้งแต่คลอดออกมา ๒) นิमितตะ เครื่องหมายหรือสภาพความเป็นอยู่ เครื่องหมายนั้นหมายถึง สิ่งปรากฏต่อมา สำหรับหญิงหน้าอกเริ่มโตขึ้น ชายก็มีหนวดเครา เป็นต้น ๓) กุตุตุ หมายถึง นิสัย คือ พฤติกรรมที่เคยชิน หญิงนุ่มนวล อ่อนหวาน ชายห้าวหาญ เข้มแข็ง ว่องไว ๔) อากัปปะ คือ อากาชาหรืออากาชาหญิง เข้มซ้อเยี่ยงอาย มีธรรมชาติขังคิณ อ่อนโยน ชายองอาจ เด็ดเดี่ยว

ในทางพระพุทธศาสนาแบ่งมนุษย์ออกเป็น ๔ ประเภทคือ ๑) มืดมัว มืดไป ได้แก่ คนที่เกิดมาในตระกูลต่ำ มีความเป็นอยู่ฝืดเคือง และยังเป็นคนไร้ศีลธรรม บุญทานไม่ทำ สร้างแต่กรรมความชั่ว ครั้นตายไป ย่อมเข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก, ๒) มืดมัว สว่างไป ได้แก่ คนที่เกิดมาในตระกูลต่ำ แต่เป็นคนดี มีศีลธรรม ทำแต่กรรมดี ไม่ทำกรรมชั่ว ครั้นตายไปย่อม

เข้าถึงสุคติ โลกสวรรค์, ๓) สว่างมา มีดไป ได้แก่คนที่เกิดในตระกูลสูง มีทรัพย์สินเงินทอง มีรูปงาม แต่เป็นคนไร้ศีลธรรม สร้างแต่กรรมความชั่ว ครั้นตายไป ย่อมเข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก, ๔) สว่างมา สว่างไป ได้แก่คนที่เกิดในตระกูลสูง มีทรัพย์สินเงินทองสุขสบาย มีรูปงาม มีผิวพรรณผ่องใส และเป็นคนมีศีลธรรม สร้างความสุขความเจริญให้แก่ส่วนรวม กระทำแต่กรรมดี ไม่กระทำความชั่ว ครั้นตายไปย่อมเข้าถึง สุคติโลกสวรรค์

พระพุทธศาสนาได้สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าความเป็นมนุษย์ ความสำคัญของชีวิต ว่า กว่าจะได้อัตภาพเป็นมนุษย์นี้แสนยาก ต้องประกอบคุณงามความดี มีศีลธรรม มิฉะนั้นจะมิได้เกิดมาเป็นมนุษย์ ต้องไปเกิดในอบายภูมิ ๔ หมดโอกาสที่จะประกอบคุณงามความดี ดังนั้น ผู้ที่เกิดมาเป็นมนุษย์ ถือว่าเป็นลาภอันประเสริฐ ได้มีโอกาสประพฤติปฏิบัติตามหลัก พุทธศาสนา เพื่อบรรลุเป้าหมายของชีวิต คือประโยชน์ในปัจจุบัน ความอยู่ดีกินดี มีความสุข ประโยชน์ในอนาคต หรือในภพหน้า และประโยชน์อย่างยิ่งคือมรรคผลนิพพานได้

พระพุทธศาสนาเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด และพระพุทธองค์ก็ตรัสเรื่องปฏิจสนุปบาท อันเป็นหัวใจของพุทธศาสนา ซึ่งว่าด้วยเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดที่นับเนื่องอยู่ในหลักธรรมข้อนี้ ด้วย เพื่อชี้ให้เห็นว่าชีวิตที่ยังไม่สิ้นกิเลสนั้นจำต้องเวียนว่ายตายเกิดอีกมั่วจบสิ้น ทรงอาศัย พระมหากรุณาธิคุณโปรดมวลมนุษย์ ให้รู้ให้เข้าใจถึงคุณค่าและความยากลำบากของการเกิดเป็นมนุษย์ ตั้งแต่สมัยที่พระองค์ยังทรงพระชนม์จนกระทั่งพระองค์ทรงดับขันธปรินิพพาน มวลมนุษย์ผู้ไม่รู้แจ้งในชีวิต ทั้งยังมีความเคลือบแคลงสงสัยในความเป็นมนุษย์อยู่มาก เช่นว่า ชีวิตมนุษย์นี้เกิดขึ้นมาจากอะไร เกิดขึ้นได้อย่างไร อะไรทำให้เกิดเป็นมนุษย์ เพราะอะไรจึงเกิด ปัญหาเหล่านี้มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล จนกระทั่งถึงปัจจุบันก็ยังคงเป็นประเด็นที่ถกเถียงกันอยู่ไม่จบ แม้วิทยาศาสตร์ได้ทำการทดลองถึงเหตุปัจจัยแห่งการเกิด แต่ก็ยังไม่ได้คำตอบที่จะทำให้ ความสงสัยหมดลงไป มีเพียงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์เดียวเท่านั้นที่ทรงทราบถึง เหตุปัจจัยเหล่านี้

๕.๑.๒ กำเนิดของมนุษย์ในพระสูตรต้นปิฎก

เกี่ยวกับกำเนิดของมนุษย์ในพระสูตรต้นปิฎก พบว่า พระพุทธเจ้าตรัสไว้ใน มหาตณหาสังขยสูตรว่า มนุษย์จะเกิดมาได้ต้องมีองค์ประกอบ ๓ ประการคือ ๑) บิดามารดา อยู่ร่วมกัน มีเพศสัมพันธ์กัน ๒) มารดามีไข่สุกพร้อมจะผสมพันธุ์ อยู่ในวัยยังมีระดู ๓) คันธัพพะ ปรากฏในครรภ์มารดา และการเกิดเป็นไปตามกระบวนการแห่งเหตุปัจจัย เชื่อมโยง ต่อเนื่องกัน อิงอาศัยกันและกันโดยไม่ขาดสาย คือเพราะอวิชาเป็นปัจจัย สังขารจึงมี เพราะ สังขารเป็นปัจจัย วิญญาณจึงมี เพราะวิญญาณเป็นปัจจัย นามรูปจึงมี เพราะนามรูปเป็นปัจจัย สฬายตนะจึงมี เพราะสฬายตนะเป็นปัจจัย ผัสสะจึงมี เพราะผัสสะเป็นปัจจัย เวทนาจึงมี

เพราะเวทนาเป็นปัจจัย ตัณหาจึงมี เพราะตัณหาเป็นปัจจัย อุปาทานจึงมี เพราะอุปาทานเป็นปัจจัย ภพจึงมี เพราะภพเป็นปัจจัยชาติจึงมี เพราะชาติเป็นปัจจัย ชรา มรณะ โสกะ ปรีทเวะ ทุกข์ โทมนัส อุปายาส จึงมี

มนุษย์เกิดมามีองค์ประกอบ ๒ ประการคือ ร่างกายกับจิตใจ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า รูปกับนาม ได้แก่ขันธ์ ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ รูปคงเป็นรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณเป็นนาม ที่สมมติกันว่าสัตว์บุคคลตัวตนเราเขา รูปธรรมนามธรรม ประชุมกันขึ้นเป็นขันธ์ ๕ และการเกิดของมนุษย์เป็นไปภายใต้กฎแห่งกรรม มนุษย์มีกรรมเป็นของตนเอง ทำดีจักได้ดี ทำชั่วจักได้ชั่ว กรรมคือการกระทำเท่านั้นที่จำแนกมนุษย์ให้มีความแตกต่างกัน บางคนเกิดมาอายุสั้น บางคนเกิดมาอายุยืน บางคนมีโรครุนแรง บางคนมีโรคเบาบาง บางคนมีผิวพรรณทราม บางคนมีผิวพรรณงาม บางคนมีศักดิ์มาก บางคนมีศักดิ์น้อย บางคนมีโรคเขมามาก รำรวย บางคนมีโรคเขมน้อยยากจน บางคนเกิดในตระกูลสูง บางคนเกิดในตระกูลต่ำ บางคนมีปัญญามาก บางคนมีปัญญาน้อย สัตว์โลก ย่อมเป็นไปตามกรรม คนเรามีกรรมเป็นของตน เป็นทายาทของกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย กรรมย่อมจำแนกสัตว์ให้เลวและประณีต

จากหลักฐานในอรรถกถาอรรถกถา เมื่อผู้คนได้เสพเมถุนธรรม ชีวิตมนุษย์ ก็ได้เกิดขึ้นในสมัยนั้น โดยใน ปฐมภาสสูตร กล่าวถึงพื้นฐานชีวิตการเกิดอยู่ ๓ อย่างคือ

๑. กัมมัง เขตตัง กรรม เป็นพื้นที่ของชีวิต (กรรมเป็นพื้นที่นา)

๒. วิญญานัง พิชัง วิญญาณ เป็นพืชพันธุ์ของชีวิต (วิญญาณเป็นพืช)

๓. ตันหัง สีนหัง กิเลส ตัณหาความทะยานอยากเป็นน้ำเชื้อของชีวิต การเกิดในภพใหม่จึงมีต่อไปอีกได้

ชีวิตการเกิดของมนุษย์ ถ้ามี ๓ อย่างนี้อยู่ ก็มีการสร้างชีวิตเกิดขึ้นมา เพราะมีกรรม มีวิญญาณ และกิเลสตัณหาอุปาทาน สิ่งทีสร้างชีวิตมนุษย์ให้เกิดขึ้นมา ที่สำคัญที่สุดคือ ตัณหา อันเป็นกิเลส เป็นเหตุให้ทำกรรม เมื่อทำกรรมก็ต้องได้รับผลกรรม กิเลสก็เกิดขึ้นให้เป็นเหตุทำกรรมอีก วนเวียนกันไปไม่รู้จบสิ้น เรียกว่า วัฏฏะ แปลว่า วน ๓ อย่างคือ กิเลสวัฏฏะ (วน) คือ กิเลส กรรมวัฏฏะ (วน) คือกรรม วิปากวัฏฏะ (วน) คือวิปาก ได้แก่ผลของกรรมนั้น

การเกิดเป็นมนุษย์ระหว่างพระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์ มีความแตกต่างกัน คือพระพุทธศาสนาสามารถอธิบายได้กว้างไกลถึงอำนาจของกรรมที่ทำให้เกิดเป็นมนุษย์ โดยมีวิญญาณเป็นตัวกำหนด ทำให้สัตว์ได้เกิดมา ทำให้มีภพเป็นที่กำเนิดของสัตว์ โดยอาศัยกรรมเป็นสถานที่เกิด ส่วนวิทยาศาสตร์ไม่สามารถอธิบายถึงอำนาจจิตหรือวิญญาณที่มาปฏิสนธิในครรภ์มารดา ทำให้เกิดรูปร่างได้ เพียงแต่บอกว่าถ้าบิดามารดามีโรคถ่ายทอดทางพันธุกรรมที่

ร้ายแรง ก็สามารถเจ้าน้ำคร่ำตรวจดูโครโมโซมเพศและตรวจสอบหาความผิดปกติของทารกในครรภ์เท่านั้น

๕.๑.๓ พัฒนาการของมนุษย์ในพระสูตรตันตปิฎก

เกี่ยวกับพัฒนาการของมนุษย์ในพระสูตรตันตปิฎก ไม่มีใครที่สามารถจะให้คำตอบได้ว่า มนุษย์ถือกำเนิดเกิดขึ้นมาได้อย่างไร ตัวเรามาจากไหน ตายแล้วจะไปไหน ข้อสงสัยนี้มาแล้วตั้งแต่โบราณกาล จนถึงปัจจุบัน นอกจากพระพุทธเจ้าแล้วไม่มีใครอื่นจะตอบให้หายสงสัยได้ เพราะพระผู้มีพระภาค เป็นผู้ไกลจากกิเลส เป็นผู้ตรัสรู้ชอบโดยพระองค์เอง เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เป็นผู้เสด็จไปแล้วด้วยดี เป็นผู้รู้โลกอย่างแจ่มแจ้ง เป็นผู้สามารถฝึกบุรุษที่สมควรฝึกได้อย่างไม่มีใครยิ่งกว่า เป็นครูผู้สอน ของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานด้วยธรรม เป็นผู้มีความจำเริญ จำแนกธรรมสั่งสอนสัตว์ พระพุทธองค์ตรัสว่า “กิจโฉมมนุษย์สัปเปฏฐาโก การเกิดเป็นมนุษย์นั้นยาก” จากพระพุทธดำรัสบทนี้แสดงให้เห็นว่า พระองค์ทรงอนุเคราะห์มวลสัตว์โลก ให้เห็นประโยชน์ในการเกิดเป็นมนุษย์ว่ามีสาระสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ทรงเทศนาพรรณนาถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์ว่า การจะได้อรรถภาพของมนุษย์มานี้ ยากลำบากสุดที่จะคณนาได้ พระองค์ตรัสจำแนกแสดงมวลสัตว์โลกไว้ว่า เมื่อยังไม่สิ้นกิเลสก็ต้องเวียนว่ายตายเกิดอีกไม่รู้จบสิ้น ทั้งที่ไปเกิดในภพภูมิที่ดีก็มี ไปเกิดในภพภูมิที่ไม่ดีก็มาก ตามกฎแห่งกรรมที่ไม่อาจจะหลีกเลี่ยงได้ ถ้ายังไม่หมดกิเลส แต่ถ้าจิตได้รับการฝึกหัดขัดเกลามาดี ก็ย่อมไปเกิดในภพภูมิที่ประณีตมีความสุข เช่น ภพภูมิของมนุษย์เป็นต้น ถ้าจิตไม่ได้รับการฝึกหัดขัดเกลามาดีก็ย่อมไปเกิดในภพภูมิที่ต่ำทรามลงมา ได้รับทุกข์เวทนาเดือดร้อนในภพภูมินั้น ทรงอาศัยพระมหากรุณาธิคุณเทศนาธรรมโปรดสัตว์โลกทั้งหลายให้มีความเข้าใจและให้ความสำคัญที่จะมองเห็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ เพราะกว่าจะเกิดมาเป็นมนุษย์ได้นั้นต้องมิกุศลผลบุญที่ได้สั่งสมไว้พอสมควร ทั้งการได้อรรถภาพเป็นมนุษย์นั้นก็ใช่อรรถภาพที่สามารถบำเพ็ญเพียร บำเพ็ญบุญกุศลได้มากกว่าการเกิดในอรรถภาพอื่นในภพภูมิอื่น

พัฒนาการของมนุษย์ที่ปรากฏในคัมภีร์สังยุตตนิกาย สคาถวรรค อินทสุตต พระผู้มีพระภาคตรัสว่า รูปนี้เป็นกลละก่อน จากกลละเกิดเป็นอัมพพุทะ จากอัมพพุทะเกิดเป็นเปลี่ขึ้นเนื้อเล็ก จากเปลี่เกิดเป็นฉนะ เป็นก้อน จากฉนะเกิดเป็นปุม ๕ ปุม ต่อจากนั้น ผมห ขนและเล็บจึงเกิดขึ้น มารดาของสัตว์ในครรภ์บริโภคน้ำโลหนาหารอย่างใด สัตว์ผู้อยู่ในครรภ์มารดาก็เลี้ยงอรรถาพอยู่ด้วยโภชนาหารอย่างนั้นในครรภ์นั้น

ในคัมภีร์วิมุตติมรรค กล่าวถึงพัฒนาทางกายของมนุษย์ไว้ว่า สัปดาห์ที่ ๑ กลละ น้ำเมือกใสมีลักษณะเป็นเมือกคล้ายเนยใส ขนาดเท่าหยาดน้ำมangga เป็นการเริ่มต้นของการกำเนิดชีวิตมนุษย์ มีโครงสร้างกายชีวภาพอยู่สามด้านคือ โครงสร้างร่างกาย โครงสร้างสมอง และโครงสร้าง

เพศ จนถึงสัปดาห์ที่ ๔๒ เพราะอาศัยลมเกิดจากกรรม (กรรมชาต) ร่างกายของเด็กเปลี่ยนท่า หันเท้าขึ้น ศีรษะลงต่ำและเคลื่อนไปสู่ช่องกำเนิด ทารกก็คลอดออกมาจากครรภ์มารดา

วิวัฒนาการตามหลักทางวิทยาศาสตร์ที่สามารถพิสูจน์ได้ มีกระบวนการเกิดของ มนุษย์ ต้องเกิดมาจากการมีเพศสัมพันธ์กันระหว่างชายกับหญิงเท่านั้น โดยวันที่ ๑๔ ของแต่ละ เดือน ในร่างกายของหญิงที่ยังมีประจำเดือน จะมีไข่สุกพร้อมที่จะผสมกับสเปิร์ม ไข่นี้เล็กมาก ตัวไข่มีเยื่อบางซึ่งเป็นเซลล์รูปกระสวยคลุมอยู่ภายในไข่ มีโครโมโซมบอกเพศทารกและยืนส้อยู่ ยืนสัณฐานมีขนาดเล็กมาก และมีความสำคัญมาก เพราะจะทำหน้าที่สืบลักษณะของบรรพบุรุษมา ยัง ลูกหลานต่อไป ลักษณะดังกล่าวก็คือสีผม ลักษณะของหน้าตา ศีรษะ จมูก รวมทั้งนิสัยใจคอ เป็นต้น ยืนสัณฐานนี้อยู่ในโครโมโซม โครโมโซมมีจำนวน ๒๓ คู่ เมื่อสเปิร์มเข้าไปในช่องคลอด แล้ว จะว่ายทวนขึ้นไปในโพรงมดลูก ไปที่หลอดมดลูกด้านนอก ทั้งนี้กินเวลาประมาณ ๖๕-๗๕ นาที การผสมกับไข่จะเกิดขึ้นที่นั่น โดยสเปิร์ม ๑ ตัวจะใช้หัวไข่ทะลุเยื่อหุ้มเซลล์ของไข่เข้าไปได้ และทิ้งหางไว้ภายนอกไข่ จากนั้นไข่ที่ผสมแล้ว จะลอยกลับเข้าไปในโพรงมดลูก ระหว่างนี้ ไข่จะเปลี่ยนแปลงรูปร่างและเซลล์ภายในจากสภาพที่ผสมแล้ว เป็นสภาพมีผิวขรุขระคล้ายลูก น้อยหน้า ประมาณวันที่ ๖ จะแปรสภาพเป็นตัวอ่อน ซึ่งจะวิวัฒนาการต่อไป นับจากเดือนที่ ๒ ทารกจะเจริญเติบโตขึ้นไปเรื่อย ๆ อวัยวะต่าง ๆ จะวิวัฒนาการไปตามลำดับจนครบ ๔๘ เดือน หรือ ๔๐ สัปดาห์ หรือประมาณ ๒๘๐ วันจึงจะคลอด

วิวัฒนาการของสัตว์ที่อยู่ในครรภ์มารดา สัตว์ทั้งหลายที่ทำกรรมมาแตกต่างกัน บางคน ทำกรรมดี บำเพ็ญสมณะและวิปัสสนากรรมฐานมาตามสมควร เมื่อจะมาเกิดในครรภ์มารดา ก็สามารถรู้ว่าตัวเองจะไปเกิด ณ สถานที่ไหน เมื่อไร แม้การดำรงอยู่ในครรภ์มารดาและขณะที่ คลอดออกมาก็สามารถรู้ได้ เพราะกุศลกรรมที่ได้สั่งสมมาดี แต่บางคนไม่รู้เลยว่าตัวเองมาจากไหน จะไปเกิดเมื่อไร ที่ใด เมื่อกล่าวโดยสรุป การเกิดมาเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา ถือว่าเป็นลาภ อันประเสริฐ ควรที่มนุษย์ทุกคนจะดำเนินชีวิตให้ถูกต้องตามหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา เพื่อจะได้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ด้วยการปฏิบัติตามหลักพรหมวิหารธรรม หรืออัมปมัญญาธรรม มีเมตตา ความรัก กรุณา ความสงสาร มุทิตา ความเบิกบานพลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี อุเบกขา ความวางเฉย ไม่ดีใจ ไม่เสียใจ เมื่อผู้อื่นประสบความวิบัติ และประพฤติดุปฏิบัติเพื่อให้ได้รับ ประโยชน์ ๓ ประการคือ ประโยชน์ในปัจจุบัน ได้แก่ ความอยู่ดี กินดี มีความสุข ประโยชน์ ในภายภาคหน้า ในอนาคต หรือภพหน้า และประโยชน์อย่างยิ่ง ได้แก่แก้วมรรคผลนิพพาน มีจิตไม่หวั่นไหวในโลกธรรม มีจิตไม่เศร้าโศก ใจสงบหยุดนิ่ง ผ่องในเอื้อมเย็น มีจิตปราศจาก รากะ โทสะ โมหะ หมดจดจากกิเลสเครื่องเศร้าหมอง และมีจิตอันเกษม มีความสุขอย่าง

แท้จริง พ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด ไม่ต้องกลับมาเวียนว่ายตายเกิดให้ได้รับสุข-ทุกข์ใน ๓๑ ภพภูมิอีกต่อไป

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ควรบรรจุเรื่องการเกิดเป็นมนุษย์ในทัศนะของพระพุทธศาสนา เพื่อให้เยาวชนได้เห็นค่าของความเป็นมนุษย์ มิให้เกิดปัญหายิ่งกัน ชำก้นบนรถเมล์และตามท้องถนนเช่นปัจจุบัน

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

การเกิดเป็นมนุษย์นั้นยาก บิดามารดาหรือผู้ปกครองควรตระหนักสั่งสอนอบรมบุตรหลานให้มีความเข้าใจในหลักพุทธธรรม และนำหลักพุทธธรรมมาประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน อย่างน้อยปฏิบัติตามเบญจศีลและเบญจธรรม เพื่อให้ได้รับประโยชน์สุขในปัจจุบันและอนาคต

๕.๒.๓ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑) มนุษย์กำเนิดสังเสทชะ เกิดโดยไม่มีบิดามารดา เรื่องพระนางปทุมวดี อติศชาติของพระอุบลวรรณาเถรี

๒) มนุษย์กำเนิดโอปปาติกะ เกิดโดยไม่มีมารดาบิดา เรื่องนางอัมพปาลี

๓) มนุษย์กำเนิดชลาพุชะ เกิดโดยบิดามารดาไม่ต้องมีเพศสัมพันธ์กัน
เรื่องสุวรรณสาม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๐๐.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, ๒๕๐๖.

_____. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____. อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, โรงพิมพ์วิญญูณ, ๒๕๓๒ - ๒๕๓๔.

_____. ปกรณ์วิเสสภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์วิญญูณ, ๒๕๓๕ - ๒๕๔๓.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ

ขุนสรรพกิจโกศล. คู่มือการศึกษาแก่นักเรียนสังคหะวิภาค พระอภิธรรมมัตถสังคหะ ปริจเฉทที่ ๕.

กรุงเทพมหานคร : คณะธรรมสาส์นจำวัดมหาธาตุ, ๒๕๐๕.

บรรจบ บรรณรุจิ. ปฏิจอสุมุปปาท. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

_____. สถานภาพของสตรีในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท. หนังสือพิมพ์สยามรัฐ วันศุกร์ที่

๒๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๔, หน้า ๒๑, อ้างใน ศศ.มานพ นักการเรียน,

พระพุทธศาสนากับสตรีศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

ป. หลงสมบุญ. พจนานุกรม มคอ-ไทย. กรุงเทพมหานคร : อาทรการพิมพ์, ๒๕๔๓๐.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). ศัพท์วิเคราะห์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เลี้ยงเชิง,

๒๕๕๐.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). ธรรมนุญชีวิต. กรุงเทพมหานคร : บริษัทธรรมสาร จำกัด, ๒๕๔๘.

_____. พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑.

- _____ . **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส.อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๖.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). **พุทธธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหธรรมิก, ๒๕๔๕).
- _____ . **พุทธธรรม (ฉบับขยายความ)**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๕.
- _____ . **พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย**. พิมพ์ครั้งที่ ๓๔. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พลิธรรม, ๒๕๕๔.
- พระมหาสมปอง มุทิโต. **คัมภีร์อภิธานวรรณนา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ประยูรวงศ์พรินติ้ง จำกัด, ๒๕๔๗.
- พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). **พุทธธรรม**. กรุงเทพมหานคร : คณะธรรมกรรม, ๒๕๒๕.
- พระอุปัชฌาย์. **วิมุตติมรรค**. แปลโดย พระเทพโสภณ (ประยูร ฐมฺมจิตฺโต) และคณะ. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.
- ฟื้น ดอกบัว. **ศาสนาเปรียบเทียบ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์โสภณการพิมพ์, ๒๕๔๓.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. **วิทยาศาสตร์ชีวภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๔๔.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖.
- สมเด็จพระธีรญาณมุนี (ธีร์ ปุณณกมหาเถร). **สมเด็จพระเจ้า อดิ เทพ**. กรุงเทพมหานคร : ธนาคารกรุงเทพ จำกัด, ๒๕๒๗.
- สุวัฒน์ จันทระจัน. **แก่นพุทธธรรม**. กรุงเทพมหานคร : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, ๒๕๔๖.
- เอกสารเรื่อง **การเจริญเติบโตของมนุษย์** มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จัดพิมพ์, อ้างใน บรรจบ บรรณรุจิ. **ปฏิจอสุมุปปาท**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.
- Robyn Gee. **เพศศึกษา : เรื่องน่ารู้**. แปลโดย สุรณี จิวริยเวชช์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ปาเจรา จำกัด, ๒๕๕๐.

(๒) วิทยานิพนธ์

นางสาวกัญญา สรคุณากร. “ศึกษาการพัฒนามนุษย์ตามหลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนา
เถรวาท”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

พระครูโสภณปริยัติยาทร (เชื่อม ชินวโส (สอนรอด). “การศึกษาวิเคราะห์ความคิดเรื่องจักรวาล
วิทยาในพุทธปรัชญาเถรวาท”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑.

พระมหาอุไร อาดาปโก (มั่งมี). “การศึกษาวิเคราะห์เรื่องโลกในทัศนะของพระพุทธศาสนา
ฝ่ายเถรวาท”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

พระมหาอุทัย ฐิริเมธี (จะกิจ). “ศึกษาคุณค่าของการเกิดเป็นมนุษย์ในพระพุทธศาสนา”.
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

พระหมูน ปสนโน (นุกอง). “ศึกษาวิเคราะห์มโนทัศน์เรื่องมนุษย์ในพุทธศาสนาเถรวาท”.
วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

อรกมล เกตุมาลา. “การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดและคำสอนเรื่องกรรมกับการเกิดในพระพุทธศาสนา
เถรวาท”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ – นามสกุล : พันเอก ณรงค์ ครองแถว
- เกิด : วันจันทร์ที่ ๒๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๓
- สถานที่เกิด : บ้านเลขที่ ๑๑ หมู่ ๓ ตำบลกระแซง อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี
- การศึกษา : ประถมศึกษา โรงเรียนวัดบางนา ตำบลบางโพธิ์เหนือ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี
- ประโยคครูพิเศษมัธยม (พ.ม.) กระทรวงศึกษาธิการ
 - เปรียญธรรม ๘ ประโยค นักเรียนวัดอรุณราชวราราม พ.ศ. ๒๕๒๐
 - พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๒๐
 - พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พธ.ม.) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๕๑
 - หลักสูตรนายทหารบกอาวุโส ชุดที่ ๕ โรงเรียนเสนาธิการทหารบก สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง พ.ศ. ๒๕๓๘

ประสบการณ์การทำงาน : ปฏิบัติหน้าที่ราชการสนามชายแดนตำแหน่ง

- ผู้ช่วยหัวหน้ากำลังพล กองบัญชาการผสมพลเรือนตำรวจทหารที่ ๑๒ ค่ายสุริยพงษ์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
- อนุศาสนาจารย์ กองบัญชาการผสมพลเรือนตำรวจทหารที่ ๑๒ ค่ายสุริยพงษ์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
- หัวหน้าชุดสำรวจความต้องการ หน่วยสันติमित ๑๒๓ ชุดควบคุมที่ ๑๒ กองบัญชาการผสมพลเรือนตำรวจทหารที่ ๑๒ ค่ายสุริยพงษ์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

- หน้าที่ : ข้าราชการกลาโหมพลเรือนชั้นสัญญาบัตร กรมยุทธศึกษาทหารบก เขตดุสิต กรุงเทพฯ พ.ศ. ๒๕๒๒
- ร้อยตรี – ร้อยเอก อนุศาสนาจารย์ กรมทหารม้าที่ ๒ ค่ายพิชัยดาบหัก อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์

- พันตรี อนุศาสนาจารย์ มณฑลทหารบกที่ ๔, มณฑลทหารบกที่ ๓๑
ค่ายจิรประวัติ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์
- พันโท อนุศาสนาจารย์ กองพลทหารราบที่ ๙ ค่ายสุรสีห์ อำเภอเมือง
จังหวัดกาญจนบุรี
อนุศาสนาจารย์ กรมการรักษาดินแดน, หน่วยบัญชาการกำลังสำรอง
เขตพระนคร กรุงเทพฯ
- พันเอก อนุศาสนาจารย์ กองทัพภาคที่ ๑ เขตดุสิต กรุงเทพฯ
พ.ศ. ๒๕๔๕
- ประจำกองบัญชาการมณฑลทหารบกที่ ๑๑ เขตดุสิต กรุงเทพฯ
- นายทหารนอกราชการ สังกัดกองบัญชาการจังหวัดทหารบก
กรุงเทพ พ.ศ. ๒๕๔๓

ปีที่เข้าศึกษา

: ๒๕๕๒

ที่อยู่ปัจจุบัน

: ๑๕๐/๑๒ หมู่ ๑ ตำบลลาดหญ้า อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี
๗๑๑๕๐ โทร.๐๘๑-๗๖๓๒๕๔๗